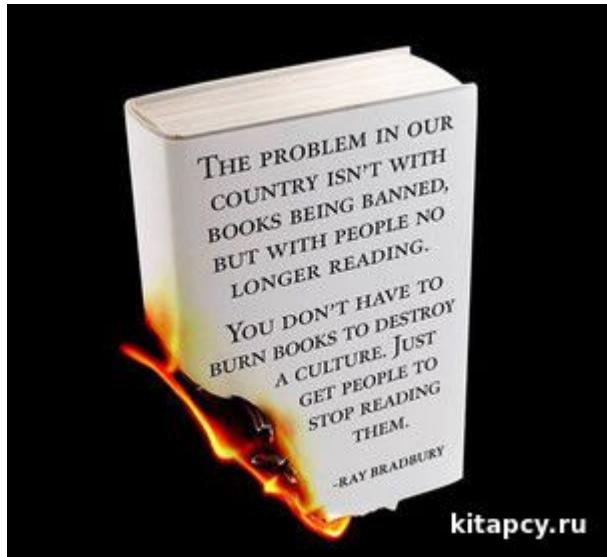

Kitap ýakmak däbi

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 26 января, 2025

Kitap ýakmak däbi KITAP ÝAKMAK DÄBI

"Kitap ýakmak" – kitaplaryň oda atylyp ýok edilýän üýşmeleñine berilen at.

Şeýle üýşmeleň köplenç köpçülikleýin ýerlerde dini ýa-da syýasy oppozisiýa bildiryän kitaplaryň ýakylmagy görnüşinde geçirilipdir. Faşistik Germaniyanyň Propoganda ministri Yozef Gebbels 1933-nji ýylда nemes medeniýetini we sungatyny nasistik pygylara utgaşykly ýagdaýa getirjek bolupdyr. Hökümet jöhitleriň we «syýasy şübhelileriň» medeni edaralaryny ýa-da nasistleriň «saýry» diýip tagmalan eserlerini döreden adamlary ýok etdi. Ilkinji nasistik hereketiň öňbaşy hatarynda nemes talyplary bardy. Ortagürp synpyň ekstremistik nasionalizminiň we antisemitizminiň görkezijileri bolan talyplar guramalary birnäçe ýyllap işjeň hereket etdiler we seslerini eşitdirdiler. Birinji jahan urşundan soj köp sanly nemes talyby Weýmar respublikasyna (1919–1933) garşıy çykdylar, şonda olar nasional sosializmiň syýasy bimazalyk we oňsuksyzlyk döretmek üçin amatly serişdedigine düşündiler.

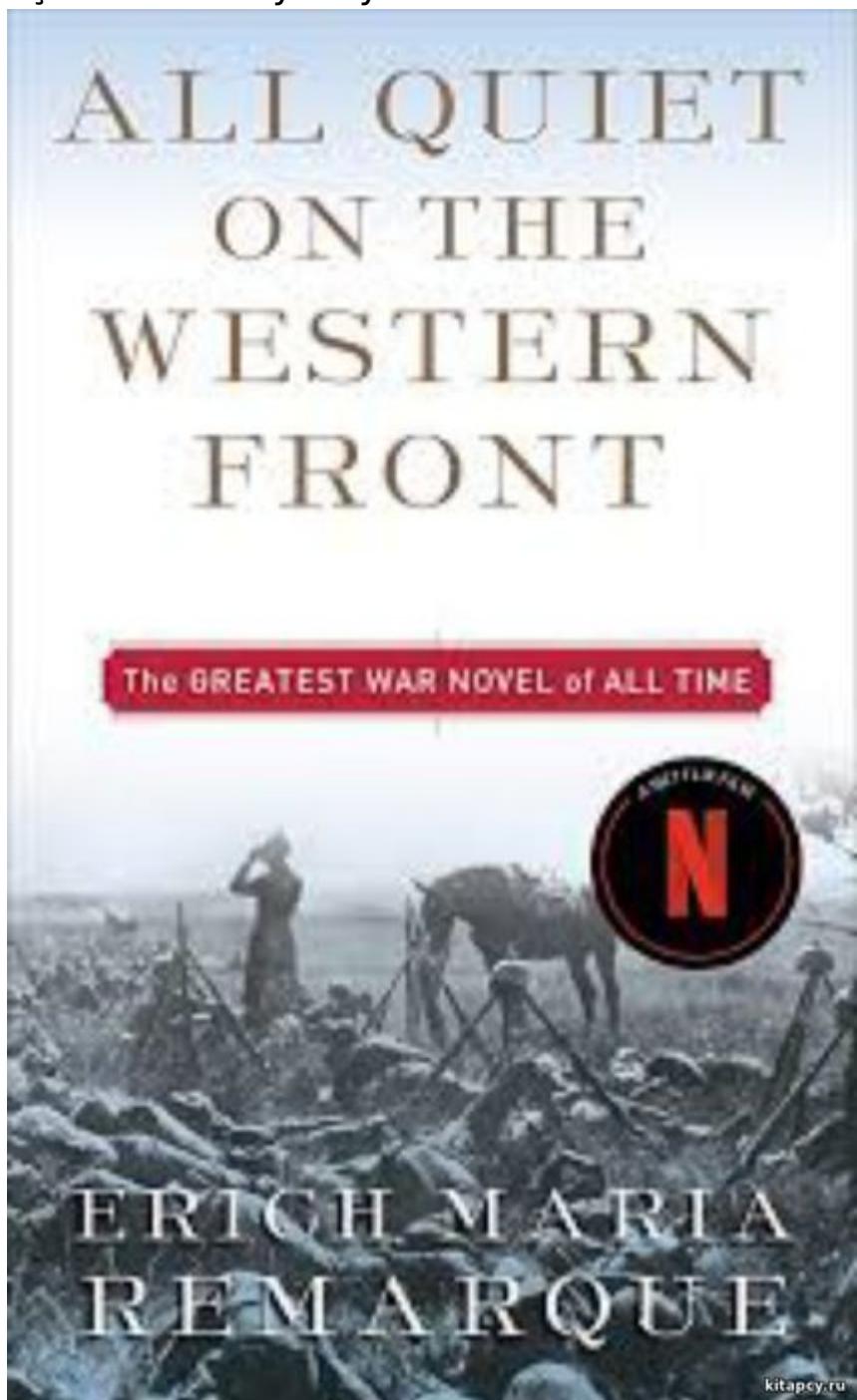

kitapcy.ru

Nasistik nemes talyplar bilelesişi 1933-nji ýylyň 6-njy aprelinde edeni manyda ot bilen arassalanmak ýa-da «arassalamak» howasyny döretmek arkaly «nemes dällere garşy hereketiň» başlanandygyny jar etdi. Ünjä goýyan möhümlige eýe simwoliki hereket hökmünde talyplar 1933-nji ýylyň 10-njy maýynda 25 müň jiltden gowrak «nemes däl» kitaby ýakdy. Bu gorkunç hereket döwlet sensurasynyň we medeni kontrollagy döwrüniň ýakynlap gelýändigini buşlukçysydy. 10-njy maý gününiň agşamy sağçı otuz dört talyp «nemes dällere garşy» elliři otly ýöriş geçirdi. Senarili üýşmeleňler ýokary düzümlü nasist ygtyýarlylary, professorlary, rektorlary, talyp ýolbaşylaryny demonstratlara we tomaşaçylara ýüzlenmäge çagyryardy. Miting meýdanlarynda talyplar «halanmaýan» kitaplary» uly dabara bilen topar bolup oda atdy.

Gebbelsiň çykyşyny diňlemek üçin Berlinde kyrk müň adam üýşdi. Şol gün agşam talyp ýolbaşylarynyň ýakan kitaplarynyň awtorlarynyň arasynda Bertolt Breht ýaly tanymal sosialistler, kommunizm düşünjesiniň düybüni tutuwy Karl Marks, awstriýaly dramaturg Artur Şnisler ýaly görünüklı «buržuaż» ýazyjylar we amerikan ýazyjysy Ernest Hemingueýiňem bolan «saýrylaşdyryjy ýat elementler» bardy. Ot Nobel baýragynyň eýesi bolan nemes ýazyjysy Tomas Manyň eserlerini, ursuň hakyky kartinasyny şekillendirendigi üçin nasistik ideologlaryň jynynyň almadyk «Günbatar frontda üýtgeşik zat ýoguň» awtory, eserleri iň köp satyn alynýan awtorlaryň hataryndaky Erik Maria Remarkyň

işlerini-de ýakdy.

«Gara sanawa» giren beýleki ýazyjylaryň arasynda Jek London, Teodor Draýzer we sosial adalata bolan ynanjyň parahatçylygy goramakda ýürekkdirinen ýazyjysy Helen Keller bardy. 10-njy may çäresi gazet sahypalarynda giňden ýer alyp, ýetmeli maksadyna ýetipdi. Radioýaýlymlar täze çykyşlary, aýdymalary, dabaraly dini aýdymalary san-sajaksyz nemes diňleýjisine «göni efirde» beripdi. Kitaplary ýakyylan ýazyjylaryň arasynda Frans Werfel, Maks Brod ve Stefan Sweýg ýaly jöhit ýazyjylaram bardy.

Gözi gapylan halk köpçüligi baryp 1820-nji ýylда «kitaplaryň

ýakylan ýerinde wagty gelende adamlary-da ýakarlar» diýen XIX asyryň asly jöhit meşhur nemes şahyry Genrih Geýnäniňem eserlerini oda atypdy. Taryhy makalalar